Skara stad.

Inom Skara stadsområde, ett par km. söder om Skara domkyrka, 6–8 m. t.h. om en skogsväg och 150 m. från dennas anslutning till landsvägen Skara–Bjärklunda, står en sten med runor, ristade i sen tid. Mörk granit med glimmerkorn. Längd 0,98 m., bredd 0,41 m. Runorna äro djupa och tydliga: **ik · hk · aa · × eþ.**

73. Synnerby sn, kyrkan. Nu på kyrkogården.

Pl. 59.

Litteratur: B 959, L 1347, T 2. Petrus Petri 1672 (avskr. i J. P. Carlmark, Antiqviteter 1, Stifts- och Landsbibl., Skara); J. Peringskiöld, Monumenta 9, bl. 86; C. G. G. Hilfeling, Resa 1792, s. 1 (red. av P. Tham i KB F m 57: 1); P. Tham, Archeologiska Anvisningar, bl. 25 (ATA); P. E. Lindskog, En korrt beskrifning om Skara stift 1 (1811), s. 129; Kyrkoinventarium 1829 (ATA); P. A. Säve, Berättelse 1863, s. 163 (ATA, tr. i ATS 3, 1873, s. 132); G. Stephens, ONRM 1 (1866–67), s. 612; H. Frölén, Beskrifning öfver Synnerby kyrka, aug. 1901 (ATA); Handlingar 1905, 1934, 1936, 1937 i ATA; Fornminnesinventering 1923 (ATA); O. Sjögren, Sverige 4 (1933), s. 357.

Äldre avbildningar: Ulf Christofersson, bläckteckning 1687 jämte renritning för B 959 (i KB F l 7 a, bl. 16), träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 959); Tham, bläckteckning (i Hilfeling a.a.); Säve, bläckteckning (i a.a.); O. Erlandsson, teckning (VFA), träsnitt (i T 2).

Efter att länge ha legat på Synnerby kyrkogård, står runstenen alltsedan år 1936 rest 20 m. V om kyrkans västra ingång, med ristningsytan vänd mot S. Tidigare, intill 1905, har stenen varit inmurad i gamla kyrkan, i östra vapenhusväggens yttermur. Denna placering vitsordas i källorna från 1600- och 1700-talen: »Uti vapnhuset utanpå väggen» (Petri); »ligger på östra sidan af Vapnhuset utanpå väggen eller muren : insatt» (Hilfeling). Enligt H. Frölén skall den gamla kyrkans vapenhus härstamma från 1600-talet.

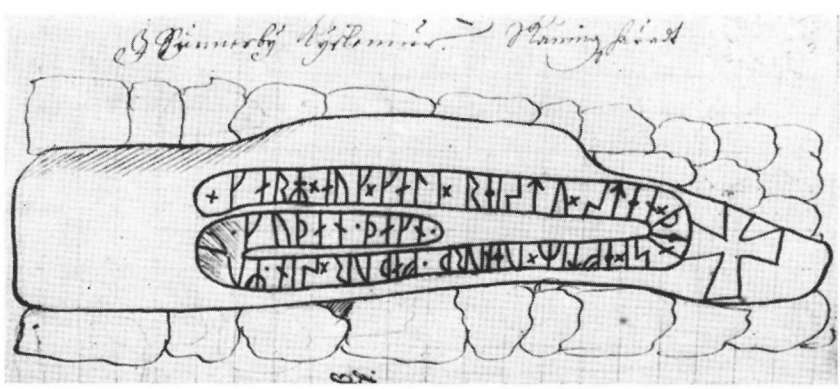

Fig. 104. Vg 73. Synnerby sn, kyrkan. Efter teckning av Christofersson.

Fig. 105. Vg 73. Synnerby sn, kyrkan. Efter träsnitt i Peringskiölds Monumenta (B 959).

Ljusgrå granit. Höjd 2,57 m., bredd 0,62 m. Ett stycke av stenen är avslaget upptill till vänster, varvid det ristade korset skadats. På högra sidan av stenen framgår i ramlinjen en spricka. En 35 cm. lång spricka inom vänstra runslingan ungefär mitt på stenen lagades 1936 med stenkitt liksom en annan 75 cm. lång på vänstra smalsidan. Ristningen är djup.

Inskrift:

× karʀ × auk × kali × reistu × stin × þensi × eftiʀ × ueurþ : faþur × sin · muk · kuþan · þekn ·
5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55

Karʀ ok Kali restu sten þannsi æftiʀ Veurð, faður sinn, miok goðan þegn.

»Kar och Kale reste denna sten efter Veurd, sin fader, en mycket god tägn.»

Till läsningen: Inskriften börjar och avslutas med sk. 1 **k** är i likhet med inskriftens övriga **k**-runor icke stungen. Torins läsning 4 **a͡ʀ** (även *Bautil*) är obefogad; i stenen finns en liten avflagring åt höger, som ej motsvaras av huggning åt vänster; den obetydliga fördjupningen är med säkerhet ej huggen. 3 **r** och 4 **ʀ** tangera varandra nedtill. 13 **e** är i likhet med 23 **e**, 27 **e**, 33 **e** stungen med en kraftig, rund punkt. 20 **i** är ej stungen, ej heller 46 **u**. — Liljegren: 3–4 **beʀ**, 20 **e**, 23 **i**, 33 **en**, 54 **a**. — Christofersson och *Bautil*: **e͡ʀ**, 20 **e**, 33 **en**, 54 **a** — Torin 4 **a͡ʀ**, 27 **i**, 54 **a**. — Säves läsning är korrekt.

Mansnamnet *Karʀ* är icke så vanligt i runinskrifter som motsvarande svagform *Kari*. Det tycks ha haft sin största spridning på Island. Till sin art är det ursprungligen ett binamn, härlett av fisl. *kárr* adj. 'krushårig'. Se även Vg 180. Om *Kali* se U 102. Namnet *Veurðr* är icke tidigare känt, men både förled och efterled äro kända namnelement, *Ve-* (t. ex. *Vebiorn*, *Vestenn*) och *-urðr* (t. ex. *Sigurðr*); namnet kan i sin helhet ursprungligen vara ett appellativ 'helgedomsvaktare', isl. *vévǫrðr* m. Jfr litteraturen om Rök-stenens **uiauari**.

74. Vinköls sn, skolgården (gamla kyrkogården).

Pl. 60.

Litteratur: L 1348, T 1. C. Andreæ, Anteckning 1672 (avskr. i J. P. Carlmark, Antiqviteter 1, Stifts- och Landsbibl., Skara); D. E. Næzén, Brev t. VHAA $^{18}/_{9}$ 1788 (i: J. G. Liljegren, Fullständig Bautil, ATA); P. Tham, Diverse Anteckningar om Antiquiteter (i: Bautil, tillh. kapten E. Malmberg, Ulriksdal); N. H. Sjöborg, Samlingar för Nordens fornälskare 3 (1830), s. 117, Svenske fornlämningar 1832, s. 7 (ATA, ett ex. jämväl i KB, sign. F m 21); Fornminnesinventering 1923 (ATA); Handlingar 1928 (restaureringsrapport) i ATA; O. Sjögren, Sverige 4 (1933), s. 356; S. Welin, Svenska Topografiska Sällskapet i Skara (1950), s. 50 f.; H. Wideen, Västsvenska vikingatidsstudier (1955), s. 177.

Äldre avbildningar: D. E. Næzén, teckning 1770 (i a.a.); ännu en teckning, osign., möjligen av Næzén (i: Knös' handskriftsaml. band I nr 17: brev fr. I. Wollin t. O. Knös, Stifts- och Landsbibl., Skara), återgiven i Welin a.a., s. 52, varvid attribueringen är förhastad (enl. vad Welin senare brevledes meddelat); Tham, bläckteckning (i a.a.); Sjöborg a.a. 1830, fig. 183, teckning (osign. i a.a. 1832); osign., laverad teckning (VFA); O. Erlandsson, blyertsteckning (VFA), träsnitt (i T 1).

Runstenen står sedan 1928 rest 800 m. VSV om Vinköls nuvarande kyrka, 15 m. Ö om vägen Vinköl–Östorp, på skolgården, 2 m. från dess södra gräns, den gamla kyrkogårdsmuren. Här i västra bogårdsmuren till Vinköls gamla, nu rivna kyrka har stenen tidigare varit inmurad. C. Andreæ meddelar 1672: »finnes en runehall i Vinköls kyrkogårdsmur upsatt». 1770 avbildar D. E. Næzén dess övre, större del liggande »inmurad uti Winköhls wästra kyrkogårds Mur». Samma stycke finns också avbildat hos N. H. Sjöborg (a.a. 1830: »i västra kyrkogårdsmuren»). P. Tham avbildar detta större stycke samt även det mindre, ehuru ej liggande tillsammans, »i Kyrkobalken wid Södra Porten». I Sjöborgs reseberättelse från 1832, avsedd som början till en aldrig utgiven tom. 4 av *Samlingar för Nordens fornälskare*, finns stenen i sin helhet avtecknad, varvid dock det ännu saknade lilla stycket längst ner till höger markeras avslaget. De båda bevarade styckena uttogos ur muren 1928 och hopfogades. Stenen restes samma år på sin nuvarande plats.